

Profesor Stanislav Žaža pětáosmdesátiletý

V dubnu letošního roku se záviděníhodného (a při pohledu na jeho publikační aktivitu posledních let téměř neuvěřitelného) jubilea dožil emeritní profesor Ústavu slavistiky FF MU PhDr. Stanislav Žaža, CSc.

Vynikající rusista, ale také klasický filolog a významný badatel zejména v oblasti porovnávacího studia ruské skladby, dlouholetý akademický funkcionář Filozofické fakulty brněnské univerzity a její zasloužilý, obětavý a studenty oblíbený a respektovaný pedagog, se narodil 14. dubna 1929 v Brně a s rodným městem je spjat celý jeho dlouhý a plodný život. Zde prožil dětství a školní léta, zde v bouřlivém roce 1948 na reálném gymnáziu maturoval, a poté se zapsal ke studiu ruštiny a klasické filologie na brněnské Filozofické fakultě. Studium úspěšně ukončil v r. 1953, ale už během studií od r. 1951 na fakultě působil jako asistent na katedře rusistiky. V r. 1966 už jako odborný asistent získal titul doktora filozofie a v tomtéž roce také hodnost kandidáta filologických věd. V roce 1979 se habilitoval pro obor ruský jazyk a v následujícím roce byl jmenován docentem. V letech 1973–1981 stál v čele tehdejší katedry ruského jazyka a v letech 1980–1989 zastával funkci proděkana Filozofické fakulty pro studium. V dalším historicky přelomovém roce 1989 byl jmenován profesorem.

Na poli vědeckém se filologický talent Stanislava Žaži začal projevovat velmi brzy a již v roce 1956 se autorsky podílel na 1. svazku sborníkové řady *Kapitoly ze srovnávací mluvnice ruské a české* (1956). Spolu s Romanem Mrázkem a Jaroslavem Bauerem se poté stal spoluautorem první poválečné porovnávací skladby ruštiny, která vyšla poprvé v roce 1960 jako druhý díl *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy II* a dočkala se později dvou reedíci (1966, resp. 1979). Ve svých dalších studiích se mimo jiné intenzivně věnoval také otázce vztahu syntaktické a sémantické stavby věty a souvětí

k interpunkci. Této problematice jubilant věnoval publikaci *Ruská interpunkce* (1958) a také svou kandidátskou disertaci *Problematika interpunkce v souvislosti se syntaktickou a významovou stavbou věty a souvětí v ruštině* (1965). Dalším předmětem odborného zájmu Stanislava Žaži byla oblast větní modalit a v r. 1979 se habilitoval prací *Sémantická a syntaktická stránka konstrukcí se slovesem БЫТЬ // býti v ruštině a češtině* (1979).

Pro badatelskou práci Stanislava Žaži je příznačné, že měl vždy na mysli využitelnost získaných poznatků v pedagogické praxi, dokladem čehož je např. ruský psaná vysokoškolská učebnice *Орфография, пунктуация и книжно-письменная речь русского языка* (1979) a její stručnější česká verze *Příručka ruského pravopisu* (1983) nebo spoluautorství na vysokoškolské učebnici *Русский синтаксис в сопоставлении с чешским* (1983). Trojího vydání se dočkala učební příručka *Paradigmatika a akcentuace ruského slovesa I. Třídění sloves* (1968, 1978, 1988), na kterou navázala později vydaná druhá část *Paradigmatika a akcentuace ruského slovesa II. Přízvuk slovesných tvarů* (1991). Již druhá generace studentů oceňuje učební text *Základy ruštiny pro filology – v porovnání s češtinou* (1992) a její přepracovanou verzi *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu* (1999), který představuje kompaktní syntézu všeho podstatného, co by měl absolvent rusistiky v českém jazykovém prostředí o studovaném oboru vědět.

Ani odchod do důchodu v r. 1994 nebyl pro Stanislava Žažu důvodem pro změnu vztahu k vědecké a pedagogické práci či k mateřskému pracovišti: až do r. 2009 nadále externě vedl přednášky a semináře z ruské skladby a ze základů řečtiny a latiny pro slavisty, do r. 2012 předsedal u státních závěrečných zkoušek a zasedal v oborové komisi pro doktorské studium na oboru ruský jazyk na FF MU a v oborové radě pro doktorské studium na oboru ruský jazyk na FF UP v Olomouci, a dosud vypracovává oponentské posudky na diplomové, doktorské a habilitační práce v oboru.

Neutuchá ani jeho činnost vědecká a publikační. Za připomenutí stojí především jeho autorská a redakční spolupráce na kolektivním dvoudílném vysokoškolském učebním textu *Morfologie ruštiny I* (1996), *Morfologie ruštiny II* (1997), a na skriptu *Синтаксис русского языка в сопоставлении с чешским* (2005), vytvořeném ve spolupráci s H. Flídrovou z FF UP v Olomouci. Svě druhé odbornosti, kterou ostatně k velkému užítku svých studentů profesor Žaža s výhodou soustavně implementoval i do výuky rusis-

tických disciplín, využil pro zpracování učebního textu *Latina pro studenty východoslovenských jazyků* (2000). O šíři a univerzálnosti jeho filologického záběru svědčí také např. jeho autorský podíl na sestavení *Encyklopedického slovníku češtiny* (2002).

Od roku 2007 jubilant navíc ještě rozšířil pole své badatelské působnosti a zapojil se do řešení výzkumného záměru MŠMT ČR v rámci *Střediska pro interdisciplinární výzkum starých jazyků a starších fází jazyků moderních*, které bylo ustaveno při Ústavu klasických studií na FF MU. V rámci řešení tohoto výzkumného záměru Žaža v letech 2008–2012 publikoval dalších 17 původních statí, v nichž se mj. zabývá funkčním srovnáváním nepřímých pádů a některých slovesných tvarů ve staré ruštině v porovnání se situací v latině a řečtině.

Při výčtu jubilantových aktivit nelze opomenout jeho rozsáhlou činnost organizátorskou a redakční. Dlouhá léta byl členem redakční rady jazykovědné řady *Sborníku prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* (několik let byl jejím výkonným redaktorem), a také redakčních rad časopisů *Československá rusistika*, *Rossica*, *Opera Slavica* a *Lingvistický studij* (Doněck). Byl také členem výboru brněnské pobočky *Jazykovědného sdružení ČSAV* a v letech 1993–1996 zastával funkci jejího předsedy. Byl členem nejrůznějších odborných komisí a výborů, mj. české komise pro obhajoby kandidátských prací, a po reorganizaci vědecké přípravy na počátku 90. let se stal předsedou oborové rady pro doktorské studium na oboru ruský jazyk. V této funkci pracoval až do roku 2005.

V rozmezí let 1968 až 1994 se Stanislav Žaža aktivně zúčastnil sedmi slavistických sjezdů a vystoupil na pěti kongresech *Mezinárodní asociace rusistů* (MAPRJaL). Pravidelně vystupoval na nejrůznějších vědeckých konferencích a sympoziích a byl jedním ze spoluorganizátorů a aktivním účastníkem čtyř syntaktických sympozií s mezinárodní účastí, která se konala na brněnské Filozofické fakultě v letech 1961–1976 (přednesené referáty jsou uloženy v pěti svazcích sborníku *Otázky slovanské syntaxe*).

Neméně úctyhodná je Žažova popularizační činnost recenzní a biografická: medailonky jazykovědců v oboru rusistiky a slavistiky publikované k jejich životním jubileím nebo jako nekrology představují spolehlivé zdroje informací k dějinám české a slovenské jazykovědné rusistiky a slavistiky.

Z řady ocenění a uznání, kterých se prof. Žažovi za jeho aktivní činnosti dostalo, připomeňme alespoň udělení stříbrné pamětní medaile Univerzity J. Ev. Purkyně (1975) a udělení zlaté medaile Masarykovy univerzity za jeho celoživotní působení na vysoké škole v r. 2004 u příležitosti jeho 75. narozenin.

Celoživotní vědeckou i pedagogickou činnost Stanislava Žaži charakterizuje vzácná skromnost, poctivost, důkladnost, věcnost a korektnost, tedy vlastnosti, pro které si ho vždy vážili a dodnes váží jeho bývalí i současní kolegové a studenti. Stejně neodmyslitelně k jubilentově osobnosti patří jeho životní nadhled, projevující se zejména v jeho pověstném smyslu pro humor a imitačním nadání, s nímž při mnoha neformálních příležitostech s velkým úspěchem a ohlasem publika prezentoval anekdoty ze života vynikajících osobností české lingvistiky.

Při pohledu na jubilentovu úctyhodnou publikační činnost, čítající téměř tři stovky bibliografických položek, se zdá být neuvěřitelné, že jeho badatelské úsilí a publikační aktivita nedoznává prakticky žádného patrného útlumu ani ve věku, kdy už mu zhoršující se zdravotní stav nedovoluje věnovat se tak intenzivně jako doposud ani činnosti pedagogické, ani plnohodnotnému aktivnímu akademickému životu na pracovišti, kterému věnoval více než šest desetiletí svého plodného života. Svědčí to o stále duševní svěžesti a aktivním přístupu k životu a práci i za situace, kdy se limitující fyzično nesmlouvavě dožaduje zpomalení životního tempa a zaslouženého odpočinku.

Vynikajícímu jazykovědci a učiteli, váženému kolegovi a vzácnému a skromnému člověku Stanislavu Žažovi přejeme do dalších let pevné zdraví, dobrou mysl, péči a lásku jeho nejbližších a stálý pocit sounáležitosti s jeho velkou akademickou rodinou.

Jiří Gazda